

Ο ΚΩΧ

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξήγειρον αἱ τελευταῖαι ἐργασίαι τοῦ Κώχ, δὲν εἶνε ἴσως πιθανὸν ὅτι θάκουσθῃ μετ' εὐμενείας ὁ ἐπιχειρῶν νὰ σκεφθῇ μετὰ περισσοτέρας ψυχρότητος περὶ αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς καταπαύσεως μάλιστα τοῦ πρώτου θοροῦ, νὰ μαρτυρήσῃ ἀπαθῶς περὶ τῆς σημασίας — ὅχι τὴν μεγάλην ὅσῳ φαίνεται — τὴν ὁποῖαν εἰμπορεῖ κατ' αὐτὸν νὰ ἔχῃ ἐν τῇ παγκοσμίῳ προόδῳ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ γερμανοῦ ἐπιστήμονος.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἰμπορεῖ, νομίζω, νὰ στηριχθῇ ἀκλονήτως ὁ τοιοῦτος ἰσχυρισμός, εἶνε ἓν ἀξίωμα, ἄγνωστον μὲν βεβαίως εἰς τοὺς πολλοὺς ἀφιλοσοφητοὺς, πλὴν γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀληθῶς ἀνεπτυγμένους, ἂν καὶ ὑπ' αὐτῶν τούτων ἀκόμη συχνότατα λησμονεῖται :

« Ἡ ἐκ τῶν ἐφαρμογῶν πηγαζούσα πρακτικὴ ὠφέλεια δὲν εἶνε οὔτε ὁ μόνος, οὔτε ὁ πρώτιστος τῆς Ἐπιστήμης σκοπός. »

Ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης — ἀφ' ἧς ὑπάρχει καὶ ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχῃ — ἐκτελεῖ ἐν Ἔργον αἰώνιον καὶ ἀναγκάσιον, ποῦ μὲν αὐτοματικόν, ποῦ δὲ εὐσυνειδήτῳ, ποῦ μὲν πιεζόμενον ποῦ δὲ ὑποβοηθούμενον — τὸ ἔργον τῆς ἐξελιζέως τῆς, τὸ ἔργον τῆς προόδου τῆς. Εἶνε δὲ τόσον μέγα καὶ γιγαντιαῖον, ὥστε οὔτε ἐκ πρώτης ὄψεως, οὔτε εἰς κοινούς ὀφθαλμοὺς προσπίπτει καθαρῶς. Ἡ ἐπιστήμη ἐκεῖνη, ἥτις προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ τοὺς φυσικοὺς νόμους, οἵτινες τὸ διέπουν, εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα· ἡ δὲ φιλοσοφία τὸ βλέπει μὲν ἀφ' ὕψους, τὸ ἐννοεῖ, ἀλλὰ μετὰ ἁοριστίας ὡς ἀντικείμενον ἐφ' οὗ πίπτει ἀκόμη ἀσθενὲς τὸ ἐπιστημονικὸν φῶς. Πλὴν τοῦτο δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ γνωρίζωμεν πλέον τὴν ὑπαρξίν του, οὐδὲ νὰ σκεπτώμεθα ὡς ἐκ τούτου ἀσφαλῶς τί ἄρα γε σκοπεῖ καὶ ποῦ τείνει ὅλη ἡ περὶ ἡμᾶς δρᾶσις, ὅλη αὕτη ἡ ἐργασία καὶ ἡ ζωὴ. Ἄν ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία εἶνε χωρισμέναι ἀκόμη καὶ ὑποδιηρημέναι εἰς διαφόρους κλάδους, πρὸς εὐκολίαν τῆς σπουδῆς καὶ τῆς μεθόδου, κατ' οὐσίαν ὅμως εἶνε ἓν πρᾶγμα καὶ ὅλαι αὐτῶν αἱ ὑποδιαίρεσεις συνεννοῦνται καὶ ἀποτελοῦσι μίαν ἐπιστήμην, μίαν *Γνωσιν* γενικὴν καὶ ἀδιαίρετον. Ἡ Γνώσις αὕτη, τὴν ὁποῖαν ἐπιζητεῖ ἕκαστος εὐρυτέραν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, λαίμαργον τρόπον τινὰ πρὸς τὴν μόνην ὑγίᾳ αὐτοῦ τροφήν, δὲν σκοπεύει οὔτε τὴν αὐξησιν τῆς συγκοινωνίας, οὔτε τὴν προαγωγὴν τῆς βιομηχανίας, οὔτε τὴν θεραπείαν τῶν νόσων, οὔτε τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τῆς προόδου, τῆς ἐξελιζέως, τοῦ ἀληθοῦς

δηλαδὴ πολιτισμοῦ. Εἶνε ἡ Πρόοδος, ἔχουσα σκοπὸν τὴν Πρόοδον, ἀνέξαρτῆτος τῆς ἀτομικῆς εὐημερίας, ὅπως ἡ Τέχνη τὴν Τέχνην, ἀνέξαρτῆτος τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας, ὅπως ἡ Φιλοσοφία τὴν Φιλοσοφίαν ἀνέξαρτῆτος τῆς ... καθηγητικῆς ἑδρας — ὅλων τούτων ἔχουσιν κοινὴν ἀρχὴν καὶ ἀναγκαῖον τέρμα, σκοπὸν τὴν ἐξέλιξιν. Ἐὰν ἡ Ἐπιστήμη ἐπιδέχεται καὶ πρακτικὰς ἐφαρμογὰς, ἐξ ὧν πηγαζοῦσι μερικαὶ ἀτομικαὶ ὠφέλειαι, ἐμμέσως μόνον ὑποβοηθοῦσαι τὴν ἐξέλιξιν, δὲν εἶνε λογικὸν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου ὅτι ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ εἶνε ὁ πρώτιστος σκοπὸς τῆς Ἐπιστήμης, ὑποβιβάζοντες καὶ παραβλέποντες τὸν ἀληθῆς αὐτῆς προορισμόν, τὴν παροχὴν τούτεστι τῶν ὑγιῶν στοιχείων τῆς σκέψεως εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, ἥτις μόνη ἐξετάζει ποῖοι εἴμεθα, ποῖον ἐρχόμεθα, ποῦ ὑπαγομεν. Ἡ λύσις τῶν μεγάλων καὶ αἰώνιων τούτων προβλημάτων, ὑπὸ τὴν δυνατὴν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας καὶ εἰς τὸν παρόντα ὀργανισμόν μας ἔποψιν, ἀπασχολεῖ, καὶ πρέπει νὰ πασχολῇ σοβαρότερον παντός ἄλλου τὸν ἀνθρώπινον νοῦν· οἷόςδῃποτε δὲ τῶν προτιμώντων τὴν θεραπείαν τῶν πνευμένων ἀπὸ τῆς τῶν διανοιῶν, δὲν διαφέρει κατ' οὐσίαν τοῦ ἀγρίου, τοῦ ἀναρτῶντος περὶ τὸν λαιμόν πολυχρῶμα ἀπατηλὰ ὑάλια ἀντὶ λευκῶν ἀδαμάντων, εἰμὴ κατὰ τὴν ὕψιν καὶ τὴν περιβολήν. Μετὰ τοῦ ὅλων τῶν προσφερόντων τὸν λίθον τῶν εἰς τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς προόδου μέγας ἀνὴρ δικαιουταὶ νὰ ὀνομασθῇ περισσότερο ὁ καλλιεργήσας θεωρητικῶς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀποδείξας ἔστω καὶ ἓνα αὐτῆς νόμον — ὀγκόλιθον ἀκρογωνιαῖον — ἀπὸ οἷον δῆποτε τῶν ζητησάντων ὠφελείας ἐκ πρακτικῶν ἐφαρμογῶν — λιθαρίων εὐτελῶν καὶ ἀσημάντων.

Νομίζω ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐχόντων γενικώτερον κάπως πνεῦμα εἰμπορεῖ εὐσυνειδήτως νὰ μπισθῇ τῇ τῆς ἀληθείας ταύτης, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν εἶνε βέβαια ἀνάγκη νὰ εἶνε κανεὶς μεγαλοφυΐα διὰ νὰ συναγάγῃ καὶ μερικὰ συμπεράσματα. Ἐν τῇ καθολικῇ Γνώσει, ὅφ' ἣν συνεννοῦται ὡς εἶπον ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Φιλοσοφία, ἀσυγκρίτως μεγαλειότεραν σημασίαν ἔχει ἡ ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος δεῖξις τῆς παγκοσμίου ἑξέως, — ἢ ἄρκεσθαι εἰς τὰ γνωστότερα — ἀπὸ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς ναυτικῆς πυξίδος. Ἄνευ τῆς τελευταίας ταύτης τὰ ταξείδια θὰ ἦσαν δύσκολα πολὺ ἐπὶ τῆς γῆνιου θηλάσσης, ἐν ᾧ ἄνευ τῶν νόμων τῆς πρώτης θὰ ἦσαν ταῦτα ἀδύνατα εἰς τὸ σύράνιον ἀχανές. Ἡ περὶ τῶν πλανητικῶν συστημάτων θεωρία τοῦ Λαπλάς ζυγίζει βαρύτερον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος ἀπὸ οἶαν δῆποτε τῶν μυρίων ἐφαρμογῶν τοῦ ἀτμοῦ καὶ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ. Αἱ δὲ θεωρίαι τοῦ Λαμάρκ καὶ τοῦ Δάρβιν, — ἡ γαλλικὴ αὕτη ἐπανάστα-

σις τῆς Ἐπιστήμης—εἶνε κατὰ πολὺ ἀποτελεσματικώτεροι τοῦ πυροβόλου Σασεπώ, ἢ τοῦ ἐξαπλοῦ τηλεγράφου τοῦ Ἑδίσσον. Ἡ ὠφέλεια τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ πλκνήτου Ποσειδῶνος ὑπὸ τοῦ Λεθερριέ, εἶνε γενικωτέρα τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τοῦ Κολόμβου—ἂν καὶ εἰς κανένα ἐκ τῶν πλουτισάντων τότε Ἰσπανῶν δὲν θὰ ἐφαίνετο τοῦτο ἀληθές· ἡ δὲ τελευτικὴ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι καὶ τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ὑπάρχοντα εἰς νόμους φυσικοὺς καὶ ἡ ἐπ' ἐσχάτων εὐρεσις αὐτῶν ἐπισκιαίνει ὅλας τὰς ἄλλας ἀνακαλύψεις. ὅλα τὰ βιομηχανικὰ ἢ πολεμικὰ τοῦ αἰῶνος τούτου κατορθώματα. Τὰ πάντα κρίνονται—ἵνα ὁμιλήσωμεν φιλοσοφικώτερον—ὑπὸ τὴν ἐποψιν γενικῆς ὠφελείας, τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῆς συμβολῆς των εἰς τὴν πρόοδον, εἰς τὴν καθολικὴν γνῶσιν, ἄνευ κοινοτέρου συμφέροντος· καὶ διὰ τοῦτο πᾶσα πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς Ἐπιστήμης, μεθ' ὅσῃν ὠφέλειαν μερικὴν εἰμφορεῖ νὰ ἔχῃ καὶ μεθ' ὅλον τὸν θρίαμβον ὅστις πιθανὸν νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ, θεωρουμένη ὅμως ὑπὸ τὴν ἀληθῆ ἐποψιν, ὡς ἔργον προόδου, ὡς στοιχεῖον σκέψεως, ὡς δεδομένον θετικόν, ὑποβιβάζεται πολλάκις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ φιλοσόφου τόσον πολὺ, ὅσον δὲν ὑποπτεῖται καὶ ὁ κοινὸς ὀφθαλμός.

* *

Εἶνε γνωστὴ εἰς ὅλους ἡ ἐπὶ τῆς φυματιώσεως ἐργασία τοῦ Κώχ. Ὁ φιλόπονος καὶ πλήρης αὐταπαρνήσεως ἰατρός ἀνεκαλύψε τὸ νοσογόνον βακτηρίδιον καὶ ἐφεῦρε κατόπιν φάρμακον ἱκανὸν νὰ το καταστρέφῃ. Εἶνε ἐν ὑγρὸν ὑπόφαινον, σκοτεινόν, ἐκ διαλύσεως—ὡς λέγουσι—κυανούχου χρυσοῦ ἐντὸς λέμφου, περιέχοντος εἶδος πτωμαίνης, κατ' ἰδιαιτέρον καὶ μυστικὸν ἀκόμη τρόπον προπαρασκευασθείσης. Ὀλίγαι μόνον ἐνέσεις δι' εἰδικοῦ τινος ἐργαλείου ὑπὸ τὸ δέρμα τῆς ὠμοπλάτης, ἀρκοῦσιν ὅπως ἀναγεννήσωσιν ὑγιεῖς τοὺς ὑπὸ τῶν βακτηριδίων κατεστραμμένους ἰστούς καὶ ὅπως θεραπεύσωσιν οὕτω φυματιῶντας λάρυγγας καὶ πνεύμονας, μέχρι μὲν βαθμοῦ τινος διὰ τὸ παρὸν, ριζικῶς δὲ καὶ τελείως, ἐλπίζομεν, διὰ τὸ μέλλον. Κατὰ πόσον τὰ δημοσιευθέντα ἀποτελέσματα εἶνε ἀκριβῆ καὶ μέχρι ποίου βαθμοῦ πρέπει νὰ ἔχωμεν ἱατρικῶς ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ μικροβιοκτόνον φάρμακον, περιμένομεν νὰ μάθωμεν παρὰ τῶν ἱατρῶν ὅπως ἐξ ἄλλου ἢ πρακτικῆς σημασίας τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὑπὸ τὰς λοιπὰς αὐτῆς ἐπὶ—ψεις—καθ' ὃν τρόπον δηλαδὴ ἐξετάζει που ὁ Σπένσερ, οὐχὶ ὡς μηχανικὸς ἀλλ' ὡς κοινωνιολόγος, τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ Ταχυπαιστηρίου Οὐάλτερ—ἐναπόκειται νὰ δειχθῇ ὑπὸ τῶν κοινωνιολόγων. Τὸ κατ' ἐμέ, ἀρκοῦμαι μόνον, ὡς ἀπλοῦς ἐξεταστής, νὰ ὑποβάλω μίαν καὶ μόνην ἐρώτησιν—τὴν ἐπομένην :

Ἐκ τῆς ὅλης ἱατρικῆς ἐργασίας τοῦ Ροβέρτου Κώχ, ποῖον νομίζετε σεῖς ὅτι βαρύνει κατ' οὐσίαν καὶ ἀναδεικνύει τὴν ἐπιστημονικὴν του ἀξίαν περισσότερον ἢ ἀνκαλύψις τοῦ νοσογόνου βακτηριδίου ἢ ἡ ἐφεύρεσις τοῦ θανατηφόρου αὐτῷ ἱατρικοῦ ;

Δὲν ἤξεύρω τί θάπαντήσητε· ἀλλ' εἰς ἐμέ ἐπιτρέψατε νὰ ἔχω μίαν ἰδέαν σύμφωνον πρὸς τὰ τεθέντα ἀνωτέρω. Τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἱατρικοῦ, αὐτὴν τὴν κυρίως δοξασθεῖσαν, τάσσω εἰς πολὺ κατωτέραν μοῖραν, ὡς μίαν ἀπλὴν ἐφαρμογὴν, οὔτε ἔξοχον πνευματικὴν δύναμιν ἀπαιτοῦσαν, οὔτε περισσότεραν ἔχουσιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ σημασίαν, τῆς γνώσεως αὐτῆς τοῦ βακτηριδίου, ἥτις μόνῃ ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ ἐπιστημονικὴν δόξαν τοῦ Κώχ. Ὅπως ἂν ἤμην ποικιτῆς θὰ ἔψαλλον τὸ ἄσμα τῆς παρηγορίας ἥτις ἀληθὴς τῶρα καὶ γλυκεῖα εἰσέρχεται διὰ τοῦ Κώχ εἰς τὰ μακαρίεντα στήθη τῶν φθισικῶν, οὕτως ἂν ἤμην ἱατρός ἢ εἶχον τὰ κατάλληλα βοηθήματα νὰ ἐξετάσω τὸ πρᾶγμα τοῦλάχιστον ἱστορικῶς, θὰ ἐπλεον τὸ σεμνόν καὶ δίκαιον τῆς ἐπιστήμης ἐγκώμιον πρὸς τὸν Κώχ, τὸν μετὰ τόσης ὑπομονῆς, αὐταπαρνήσεως καὶ ὀξυνοίας εὐρόντα καὶ καλλιεργήσαντα τὰ βακτηρίδια τῆς φυματιώσεως καὶ τῆς χολέρας, τὸν ἐφάμιλλον τοῦ Παστέρ, μεθ' οὗ σήμερον, ὡς διδυμοὶ γίγαντες, ἀπορροφῶσιν ὅλων τῶν ἄλλων βακτηριδιολόγων τὴν δόξαν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω θὰ προσεπάθουν πολὺ νὰποφύγω τὰς ὑπερβολάς. Ὁ θρίαμβος, ἡ λάμψις τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς δὲν θὰ ἐσκοτίζε τοὺς ὀφθαλμούς μου ὡς πρὸς τὴν κατ' ἀξίαν ἐκτίμησιν τῆς καθαρῶς ἐπιστημονικῆς, τῆς πνευματικῆς ἐργασίας. Ἄ, τίποτε δὲν θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ με πλανήσῃ, οὔτε αὐτὰ τὰ εὐγνώμονα βλέμματα τῶν μυριάδων, ὅσοι προσκαίρως θὰ σωθῶσιν ἀπὸ τὸν θάνατον... Ἀφίνω τῶρα τὴν προανακάλυσιν τοῦ μικροσκοποῦ περὶ ἧς ὁμιλεῖ μετριοφρόνως ὁ Κώχ. Ἄλλῃ μέθοδος, ἄλλῃ ἀρχὴ διευθύνει τὸν συλλογισμόν μου :

Ἡ ἱατρικὴ εἶνε μία ἐφαρμογὴ τῆς Βιολογίας. Αὕτῃ κυρίως εἶνε ἡ Ἐπιστήμη, ἡ βάσις, ἡ θεωρία· ἡ ἱατρικὴ εἶνε ἡ πράξις. Ἐπιστήμη χωρὶς νόμους δὲν ὑπάρχει· οἱ νόμοι δὲ τῆς ἱατρικῆς εἶνε νόμοι τῆς Βιολογίας. Τούτου τεθέντος, τί σημασίαν εἰμφορεῖ νὰ ἔχῃ εἰς τὴν καθόλου Βιολογίαν, εἰς τὴν ἐπιστήμην δηλαδὴ τοῦ ὁργανισμοῦ, καὶ ἐπομένως εἰς τὴν Γνῶσιν ἐν γένει, ἡ σημερινὴ ἀνακαλύψις τοῦ βακτηριδίου τῆς φυματιώσεως, μετὰ τὴν ἀνακαλύψιν τῶσιν ἄλλων μικροβίων, τῆς χολέρας, τοῦ ἀνθρακος, τοῦ τυφοῦ, τῆς λύσσης, τῶν ζυμώσεων κτλ, οὐσης πλέον βεβαιωμένης τῆς ζωῆς τῶν μικροσκοπικῶν αὐτῶν παρασίτων καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐπηρείας των προελεύσεως—δύναται τις νὰ σκε-

φθῇ ἐπαγωγικῶς—ὄλων τῶν ὀργανικῶν παθήσεων : Ἡ σημασία τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Κῶχ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην—ὅπως εἰμπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ οἷοςδὴποτε κατέχων τὰ στοιχεῖα τοῦλάχιστον τῆς Βιολογίας—εἶνε μικρά. Μάλιστα δ' ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀφάνειαν, ἥτις ἐκάλυψε τὸν βίον καὶ τὸ ὄνομα ἄλλων ἀληθινῶν γιγάντων τοῦ πνεύματος, ὁ μέγας θρίαμβος δὲν ἀπολαβεῖ πανταχοῦ ὁ Γερμανός, εἶνε μὲν ἀναγκαῖα συνέπεια ἀνθρωπίνης μυωπίας καὶ ἀτομικοῦ συμφέροντος, ἀλλ' ὅχι διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον ἄδικος. Τὸ ὄνομα Κῶχ ἐπλήρωσεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὸν κόσμον καὶ μονοῦ ἀπεθεώθη. Ὁ παγκόσμιος τύπος τῷ ἐτόνισεν ἐν συναυλίᾳ ὕμνος καὶ ἐπινίκεια. Τὰ ἐπιθετα τῷ ἀπεδόθησαν μετ' εὐκολίας ἀληθῶς ποιητικῆς καὶ ἡ ἀνακαλύψις τοῦ ἐχαιρετίστη μετ' ὅσου ἐνθουσιασμοῦ ἴσως οὐδεμία ἄλλη ἀκόμη. Ἀναγινώσκων τις καὶ ἀκούων δικαιοῦται νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἀπὸ πολλῶν δεκάδων ἐτῶν μεγαλύτερον κατόρθωμα δὲν συνετελέσθη ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ καὶ ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος, ὡς ἐὰν ἦτο φθισικός ὁ ταλαίπωρος, εἰς τὸ ἱκτρικὸν τῆς φθίσεως εὗρεν ἐπὶ τέλους τὸν ἀκρότατον τῆς προόδου του σταθμόν. Οἱ πολλοὶ ἐκλαμβάνουσι πραγματικῶς τὸν Κῶχ ὡς τὸν μέγιστον τῶν συγχρόνων ἀνδρῶν, οἱ δὲ ὀλίγοι τῷ ἀπονέμωσιν ἀδιακρίτως τὸν τίτλον *μεγαλοφυΐα*, χωρὶς τοῦλάχιστον νὰ προσθέτωσι τὴν λέξιν *ιατρικὴ*. Πρὸ μικροῦ δὲ εἶδον εἰς μίαν ἐφημερίδα, γερμανικὴν ἐννοεῖται, βαπτίζομενον τὸν Κῶχ ὡς τὸν πρῶτον ἄνδρα τοῦ αἰῶνος.

Πόσα τοὺς κάμνει νὰ λησμονῶσιν—ἂν δὲν εἶνε πραγματικῶς ἀμαθεῖς—ἡ λάμψις τῆς πρακτικῆς ἐπιτυχίας, ἡ θεραπεία τοῦ συμφέροντος ἢ ἡ πρόληψις τοῦ πατριωτισμοῦ !... Τοῦλάχιστον τὸ κατ' ἐμέ, ὁ ὁποῖος ἀντὶ πάσης ἀξίας φέρω τὴν ἀξίωσιν ὅτι κρίνω ἄνευ προλήψεων, ἔχω τὴν ἀπλότητα νὰ πιστεύω π. χ. ὅτι ἡ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι ἐπιτευχθεῖσα ἀντίδρασις *μιας ὀλοκλήρου* Ἐπιστήμης, σπουδαιότερας τῆς Βιολογίας, ἀποτελεῖ καθ' αὐτὴν γεγονὸς ἀσυγκρίτως λαμπρότερον οἷοςδὴποτε προαγωγῆς ἐνὸς μικροῦ κλάδου τῆς Βιολογίας αὐτῆς. Μεθ' ὅλην δὲ τὴν ὠφέλειαν τὴν σχετικὴν καὶ πεπερασμένην, τὴν ὁποίαν παρέχει πράγματι ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Κῶχ, χαρίζουσα ἔτη ζωῆς εἰς τόσους δυστυχεῖς ἀνθρώπους—νομίζω ὅτι ὁ καταστήσας ἐπιστήμην πλήρη τὴν Κοινωνιολογίαν—ἐν' ἀρεσθῶ εἰς τὸ πρῶτον παραδειγμα τὴν ἐξετάζουσιν τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμόν ὡς ἀτομικόν, ἐπόμενον εἰς φυσικοὺς νόμους τέως ἀγνώστους, καὶ ὑπαγαγούσαν ὑφ' αὐτὴν ὡς κλάδος ἐφαρμογὰς τὴν Νομικὴν, τὴν Ἱστορίαν, τὴν Ἀρχαιολογίαν, τὴν Γλωσσολογίαν καὶ τόσας ἄλλας ἀδεσπότους τέως καὶ καταχρηστικῶς καλουμένας ἐπιστήμας, ὁ ἐργάτης τοιοῦτου κατορ-

θώματος μοὶ φαίνεται γίγας ὑπερφυῆς, ἀληθῶς εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς τὸν ὁποῖον δύσκολον εἶνε νὰ ὑποστῇ ἀκινδύνως τὴν σύγκρισιν ὅχι ὁ Κῶχ καὶ ὁ Παστέρ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Λαμάρκ καὶ ὁ Δάρβιν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ τόσῳ μέγας ζῇ εὐτυχῶς καὶ ἐργάζεται ἀκόμη πρὸς δόξαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· ἐν τούτοις οὐδέποτε ἤρατο αὐτὸς θριάμβους περιφανεῖς εἰς τὸν πολὺν κόσμον, ὁ ὁποῖος τὸν ἀγνοεῖ σχεδὸν καθολοκληρίαν, διότι δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὸν ἐννοήσῃ. Μετὰ δυσκολίας μάλιστα θὰ εὕρισκί τις ἄνθρωπον μὴ διατεθειμένον νὰ γελάσῃ εἰς τὸ ἄκουσμα ὅτι ὁ Σπένσερ, προηγουμένου τοῦ μεγάλου Κόντ, — ὅστις ἐδημιούργησε τὴν θετικὴν φιλοσοφίαν, τρέψας ἐπ' ἀσφαλοῦς ἐδάφους πᾶσαν ἔρευναν, ἀπὸ τῶν μαθηματικῶν μέχρι τῆς Θεολογίας, — θὰ εἶνε οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι τοῦ αἰῶνος, καὶ μὴ πρόθυμον νὰ προτιμήσῃ τῶν δύο τούτων, καὶ οἷοι δὴποτε ἄλλου, οὔτινος ἢ ἐργασία δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰ τυφλά του ὄμματα οὐδὲ θίγει τὰ ταπεινά του συμφέροντα, τὸν Κῶχ ἢ τὸν Ἐδισσον. Καὶ ποῦ νὰ εἰξεύρει ὅτι ὁ 10^{ος} αἰὼν οὔτε τοῦ ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀτμοῦ αἰὼν θὰ ὀνομασθῇ εἰς τὸ μέλλον, οὔτε αἰὼν τῶν μικροβίων, ἀλλ' ἀπλουστάτα ὁ αἰὼν τοῦ θετικισμοῦ καὶ τῆς ἐξελιξεως. Οἷοςδὴποτε δὲ γερμανός ἢ γάλλος ἱατρός — ἔστω καὶ ἂν ἔσωσεν ἀπὸ τὸν θάνατον ὅσους παρέδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Βίσμαρκ ἢ ὁ Ναπολεὼν — ἂν δὲν ἔχη νὰ ἐπιδείξῃ μεγάλας ἐργασίας, ἐπιδρώσας ἀμέσως τὴν πνευματικὴν τοῦ αἰῶνος πρόδον, θὰ εὕρῃ θέσιν μετὰ πολλῆς δυσκολίας εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων τοῦ ἀνδρῶν.

Ἐν τούτοις δὲν πρέπει ν' ἀδικήσῃ τις ἐξ ὑπερβολικῆς ἐπιφυλάξεως οὔτε τὸν Κῶχ, οὔτε τὴν σημερινὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ ψυχρὸν αἶσθημα τὸ ὁποῖον γεννᾷ ἡ αὐστηρά τῆς δικαιοσύνης ἀπονομή, ἀρκεῖ βέβαια νὰ συγκεράσῃ ἡ θερμὴ διαβεβαίωσις ὅτι ἡ Πρόδος θὰ διατηρήσῃ εὐγνώμονα μνήμην τοῦ ὀνόματος Κῶχ. Ἡ διάσωσις τόσων δυστυχῶν καὶ ἡ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν νόσων ἀπάλειψις τῆς φθίσεως—εἴμεθα ἐπὶ τὰ ἔχνη τούτου—ἐξασφαλίζει τόσα ἔτη ζωῆς ἀνθρωπίνης, προωρισμένης εἰς ἐργασίαν ὑπὲρ τῆς προόδου, τῆς γνώσεως. Ἡ θεραπεία τῶν νόσων ἂν καὶ ἔμμεσον, δὲν εἶνε ὅμως μικροῦ λόγου ἄξιον ὠφέλημα διὰ τὸ πνευματικόν μας μέλλον· ὅπως δὲ ἡ ἐφεύρεσις τοῦ τηλεγράφου ἢ τοῦ ἀτμοπλοίου, ἡ εὐκολύνασα τὴν συγκοινωνίαν, παρέχει καὶ ἡ θεραπεία τῆς φθίσεως ἀναντιρρήτως πολλὰ στοιχεῖα διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ παραγωγῆς. Ὡς πρὸς τὸν θρίαμβον τέλος, τὸν ὁποῖον ἤγαγεν ὁ γερμανὸς δόκτωρ, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ὁμοῦ λαμβανόμενη, εἶνε εἰς καλὸς, τίμιος, ἀλλὰ καὶ πεπωρισμένης ἀναπτύξεως ἄνθρωπος. Τὸ συμφέρον

του τὸν τυφλώνει. Δὲν εἰμφορεῖ νὰ ἴδῃ πέραν τῆς μύτης του ἢ τοῦ στήθους του. Ἡ δὲ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν του μελῶν καὶ τῆς ζωῆς του ἡ διάσωσης τὸν κάμῃ ν' ἀνακηρύσσει ἐξόχους καὶ νὰ λατρεύῃ ἀνεπιφυλάκτως πρὸ πάντων τούτων ἰατροῦς του. Ἀλλὰ τί λέγω; Μήπως ἐγὼ πρῶτος, ὁ ὁποῖος φαίνομαι τώρα αἰρόμενος ὑπεράνω τῶν ἐγκοσμίων, ἂν εἶχον φθισικὸν πεφιλημένον καὶ μοὶ ἐδίδον ἐν τῶν σωστικῶν του φιαλιδίων ὁ Κῶχ, δὲν θάνήρτων χρυσὴν εἰ δυνατόν καὶ ὑπεράνω παντὸς τὴν εἰκόνα τοῦ δοτῆρος ἐν τῇ αἰθούσῃ μου ὅπως καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ μου;

Τὸ συμπέρασμα μου εἶνε ὅτι ὁ Κῶχ δικαίως ἀνεκηρύχθη εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος. Πλὴν ἰσχυρίζομαι ὅτι ὑπάρχουσιν ἀκόμη καὶ ἄλλοι πολλοί, ἀσυγκρίτως μεγαλύτεροι εὐεργεταί, ἰατροὶ αὐτοὶ διανοητικῶν φυματισέων, οἵτινες ἔχουσι δικαιότερας ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ τίτλου, καὶ τοὺς ὁποίους οἱ πλείστοι τῶν ἐξευγμένων σήμερον εἰς τὸ θριαμβευτικὸν ἄρμα τοῦ Κῶχ, οὔτε ἐννοοῦσιν, οὔτε φαντάζονται!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ

Ὁ ἰατρός Τιμόθεος προσεκλήθη ἐν σπουδῇ ἐνῶ ἦτο περὶ τὰ μέσα τοῦ γεύματος.

Τρέχει, ἀνέρχεται. Πρόκειται περὶ μιᾶς γυναικὸς κατοικοῦσης ἐκεῖ πλησίον, ἣτις ἐδηλητηριάσθη.

Ὁ δόκτωρ εἰσάγεται εἰς τὸ οἶκμά της, τὸ ὅποion εἶνε πολυτελὲς μᾶλλον ἢ κερμυόν, ἔνθα τὰ πάντα μαρτυροῦσι τὴν χλιδὴν καὶ τὴν σπατάλην, ἀλλ' οὐδὲν τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν εὐγένειαν.

Τὴν ἐξετάζει, τὴν θεραπεύει, τὴν σώζει. Μετὰ δύο ἡμέρας ἀνὴρ τις λευκοθρίξ, κόσμιος τοὺς τρόπους, ἐμφανίζεται πρὸς τὸν ἰατρόν.

— Ἰατρέ, λέγει αὐτῷ, μοὶ ἐσώσατε μίαν γυναῖκα, πρὸς τὴν ὅποιαν τρέφω βαθεῖαν καὶ εἰλικρινῆ στοργήν. Ταυτοχρόνως δὲ με ἀπηλλάξατε ἀπὸ δυσαρσκειᾶς καὶ τύψεις συνειδότος, αἵτινες θὰ διήρκουν καθ' ἅπασαν τὴν ζωὴν μου. Ἐφάνην σκαίος, αὐστηρὸς, φιλάργυρος. Ἡ καυμένη ἡ νέα ἤθελε μίαν ἄμαξαν—ὅπως ἔχουν ὅλοι. Τῆς τὴν ἡρνήθην· αὕτη ἐνόμισε διὰ τοῦτο ὅτι δὲν τὴν ἡγάπων ἀρκετὰ καὶ ἠθέλησε ν' ἀποθάνῃ. Ἡθέλησα νὰ ἔλθω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω αὐτοπροσώπως, ἰατρέ, καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι δὲν θεωρῶ ἐξωφλημένον τὸ πρὸς ὑμᾶς χρέος μου διὰ τῆς δικαίας ἀνταμοιβῆς τῶν κόπων σας.

Καὶ ὁ γηραλέος ἀνὴρ ἐπεσφύρη ἀροῦ ἀπέθηκεν ἐπιτηδεῖας ἐπὶ τοῦ γαίσου τῆς ἐστίας κύλινδρον χρυσῶν νομισμάτων.

Τὴν ἐπαύριον καθ' ἣν ὥραν ἐδέχετο τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ ἰατροῦ Τιμόθεου, ἐνεφανίσθη κύριός τις πενητηκοντὸντης περίπου, ὕψλός, ροδοκόκκινος, ἀρκετὰ προγαστῶρ, φέρων ἀδάμαντας εἰς τὸ ὑποκάμισόν του,

ἀδάμαντας εἰς τοὺς δακτύλους του, χονδρὰν χρυσὴν ἄλυσιν ὠρολογίου εἰς τὸν ὑπενδύτην του καὶ ἔχων φωνὴν πολὺ βαρεῖαν.

— Ἀγαπητέ μου ἰατρέ, λέγει, πρέπει νὰ σᾶς ἀνάψω ἓνα κηρί δι' ἐκείνην τὴν ἀνύητον νέαν ὅπου ἠθέλησε νὰ δηλητηριασθῇ.

Τὴν ἐμάλλωσα ἐκ ζηλοτυπίας, ἀδίκως ὡς φαίνεται, ἐνεκα ἐνὸς ἡλιθίου νέου, ὅστις καθὼς αὕτη διατίνεται, εἶνε ἐξάδελφός της. Ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι βιαίως χαρακτηριστὸς καὶ τὴν ἠπέλησα ὅτι θὰ τὴν ἐγκαταλείψω. Οὐδέποτε ἐπίστευα ὅτι ἡ καυμένη αὕτη νέα εἶχε τόσην εἰλικρινῆ ἀγάπην πρὸς ἐμέ! Φαίνεται ὅτι ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀποθάνῃ καὶ θὰ ἦτο ἡ τρίτη, κύριε, ἣτις θὰ ἔχανε τὴν ζωὴν χάριν ἐμοῦ. Εἶνε δίκαιον καθεὶς νὰ ζῇ ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του. Ἰδοὺ ἡ ἀμοιβή σας.

Καὶ ὁ χονδράνθρωπος ἐμέτρησε τριακόσια φράγκα εἰς ἀργυρὰ τάλληρα, τὰ ὅποια παρέταξεν ἐπὶ τοῦ γραφείου τοῦ ἰατροῦ.

Οὗτος ἀπέμεινε μόνος ἐν μέρει ἀμηχανῶν καὶ ἐν μέρει δυσηρεστημένων.

Κρούουσιν ἐκ νέου τὴν θύραν του. Εὐειδὴς νεανίας κομφῶς κτενισμένος, μυρωμένος, μετὸν μύστακα συνεστραμμένον εἰσέρχεται καὶ προτείνει τὸν τράχηλον καὶ κάμπτων τοὺς βραχίονας:

— Εἴθε ὁ ἰατρός Τιμόθεος; ἐρωτᾷ.

— Εἰς τὰς διαταγὰς σας.

— Ἐρχομαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὰς συντόνους καὶ ἀποτελεσματικὰς περιποιήσεις τὰς ὁποίας ἐπέδαφιλεύσαστε πρὸς μίαν γειτόνιστάν σας, ἡ ὁποία ἔχει τὴν καλωσύνην νὰ με τιμᾷ μετὰ τὴν φιλίαν της καὶ τὴν ὁποίαν ἐξώθησα εἰς τὴν ἀπελπισίαν διὰ μιᾶς ἀπιστίας μου. Αὕτη ἐπῆρε τὸ πρᾶγμα τραγικῶς! Δυστυχῶς δὲν εἶμαι πλούσιος, ἰατρέ. Ὁ λανσκενές δὲν μοῦ ἐφάνη εὐνοϊκός, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔρχομαι νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅπως με θεωρήτε φίλον σας.

Τίθει τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἰατρόν, παρατηρεῖ ἐντὸς κατόπτρου, διευθετεῖ ὀλίγον τὴν κόμην του καὶ ἀπέρχεται.

Ὁ ἰατρός μεταβαίνει πρὸς τὴν ἀσθενῆ του.

— Κυρία, λέγει αὕτῃ, ἡ εὐγνωμοσύνη τὴν ὁποίαν ἠθελήσατε νὰ μοὶ ἐκφράζητε διὰ τὴν μικρὰν ἐκδούλευσιν, τὴν ὁποίαν σᾶς προσέφερα, ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον ὅστις μ' ἐμβάλλει εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ἀπεδέχθην τὸν κύλινδρον τοῦ χρυσοῦ, τὸν ὅποion μοὶ ἔφερε μετὰ πολλὴν εὐγένειαν ὁ γηραιὸς κύριος. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τὰ χρήματα τοῦ δευτέρου. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς τὰ ἐπιστρέψω, διότι ἀνῆκουν εἰς ὑμᾶς. Ὁ δὲ τρίτος ἂν σᾶς ἀπατᾷ, σᾶς ἀπατᾷ μόνον χάριν τοῦ λανσκενέ. Οἱ τρεῖς φίλοι σας μοὶ φαίνεται ὅτι σᾶς ἀγαπῶσι πάρα πολύ.

— Ἀ, κύριε! ἂν με ἡγάπα τοιοῦτο τρόπον καὶ ἐκεῖνος, οὐδέποτε θὰ ἔφθανα εἰς τοιαύτην ἀπελπισίαν.

— Πῶς; . . Ποῖος ἐκεῖνος;

— Αἶ, κύριε! . . ὁ ἀχάριστος, ὅστις με ἐγκατέλειπεν· ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὅποιον ἠθέλησα ν' ἀποθάνω, ὁ ἴθοποιός ἐνός δραματικοῦ θιάσου, ὅστις ἀνεχώρησεν εἰς Νέαν Ὑόρκην.

(Alphonse Karr)

X